

ŠKOLA V ZÁSTŘIZLECH

1898 - 1961

Zástřizelská škola byla založena v roce 1898 a trvala do roku 1961. Ve staletých dějinách obce se jeví toto období jako nepodstatná krátká epizoda. Tak to ale není. Rozhodnutí našich dědů a otců postavit si školu bylo činem mimořádně významným, který si zasluhuje naši úctu a vděčnost. Nás, kteří jsme usedali do jejích lavic, naučila číst, psát, počítat, ale také nás naučila mluvit a jak se správně chovat k sobě a k dospělým lidem, jak a proč ctít stáří.

Dvě generace žáků prošly její krátkou historií. Kolik to bylo osobních prožitků krásného dětství, ale i krušných časů, časů chudoby, válek i neštěstí s dobou spjatých. Obec byla zemědělská, a proto chudobná. Na nejlepších pozemcích se rozložil panský, německý velkostatek. Lidé pracovali a uplatňovali se jako zemědělství dělníci, služby, zedníci a podobní drobní řemeslníci. Mnoho jich odcházelo do Vídně a mnoho se již nevrátilo.

Šedesát jedna roků školy není mnoho, ale co všechno se za tu dobu stalo. Rozpadlo se Rakousko-Uhersko, zuřila do té doby nejtěžší světová válka, zrodilo se samostatné Československo a s ním naděje na lepší život. Vše překazil německý fašismus, následující Protektorát Čechy a Morava a dovršení všeho ještě horší druhá světová válka. A znovu naděje na lepší život v podobě budování socialistického státu

Všechny tyto světodějné události poznamenaly zásadním způsobem i život školy. Škola pomáhala rozumět jim a vážit si úsilí a obětí, které tyto události stály. Školní kronika o tom všem dobře ví. Páni řídící učitelé ji svědomitě vedli léta, v nichž jim správa školy byla svěřena. Kroniku zástřizelské školy tvoří dvě knihy, které obsahují celkem 426 rukou psaných stran. Dnes je uložena ve Státním okresním archivu v Kroměříži, je pečlivě udržovaná a připravená vydat svědectví o dobách minulých.

Zápisy mají většinou stejnou osnovu: počet žáků ve školním roce, učitelský sbor, významné akce (oslavy, besídky, divadelní hry, zprávy o prospěchu žáků a jejich zdravotním stavu, budování knihoven žakovských a učitelských, školní výlety). To jsou fakta, ale obsahují také osobní vztah učitele k aktuálním událostem a také zamyšlení o vlastní učitelské práci, o chybějících pomůckách a učebnicích, v neposlední řadě také o svízelných platových podmínkách.

I z toho hlediska stojí za to připomenout si dílo, které učitelé odvedli zejména na málotřídních vesnických školách.

Existence školy spadá do tří značně odlišných historických období. Proto dělím předkládaný text do tří kapitol:

1. období - rakousko-uherské **(1899-1918)**. Z počátku převládá v zápisech slavnostní tón daný vybudováním školy, její slavnostní otevření, ale přechází i do starostlivého tónu dalšího budování školy, problémů hospodářských a sociálních. Zvláštní částí je období 1. světové války. Její obraz podává část zápisů pod názvem Válečná kronika.

2. období - období Československa **(1918-1945)** charakterizuje v životě školy živá pečlivě pěstovaná masarykovská legenda. Dokazují to zápisy o školních oslavách se slavnostními projevy. Na první pohled je zřejmý rozdíl mezi císařskou podobou státu a současným demokratickým státem. Nechybí ovšem ani obrazy bídy, neřešených sociálních problémů a utrpení nejnižších vrstev společnosti.

3. období - **(1945 – 1961)**. Otevírání velkých perspektiv v rozvoji školství i v celé společnosti, ale i brzký růst kritických názorů a postupné chladnutí emocí po únoru 1948.

Pojďme zalistovat v zápisech, které začínají v roce 1899 a končí v roce 1961.

Zdeněk Dostál

1898 - 1918

Zástřizly byly na sklonku 19. století malou zapadlou obcí s 335 obyvateli v 64 domovních číslech. Avšak v roce 1900 už to bylo 316 a v roce 1910 pouze 277 obyvatel. Obec řídilo zastupitelstvo následujícího složení: Jakub Buš (starosta), Josef Ludva (první radní), Julius Soustružník (druhý radní), členové: Jan Skalička, Josef Kadlec, Antonín Mrkal, Josef Kapounek, Cyril Lukáš.

Těžko říci, kdo je původcem myšlenky vybudovat v Zástřizlech samostatnou školu. Je pravděpodobné, že to byla vůle a přání všeho občanstva, celé obce. V každém případě je třeba ocenit úlohu tehdejšího zastupitelstva obce a zejména jeho starosty Jakuba Buše, jak o tom svědčí protokol o valné schůzi občanstva ze dne 28. srpna 1898. Představenstvo obce vystoupilo s návrhem na vybudování školy a také s návrhem na výpůjčku potřebných peněz. Přítomnými byl návrh jednomyslně schválen.

Projekt na stavbu školy provedl Jan Kadlec, stavitelský mistr z Morkovic. Celkové náklady byly stanoveny na 7.300,- zlatých. Na stavbu přispěl Albert Herberstein, velkostatkář ve Střílkách a obec Zástřizly. Stavba byla zahájena 12. září 1898 s tím, že stavitelství pronajalo práce takto:

Jan Kadlec	práce zednická a nádenická	998 zl.
Jan Janeček z Cetechovic	práce kamenická	343 zl.
František Suchánek ze Zdislavic	práce tesařská	470 zl.
František Vrána z Prasklic	práce pokryvačská	43 zl.
Josef Komíž z Morkovic	práce klempířská	150 zl. 56 kr.
František Kousek ze Střílek	práce stolařská	434 zl.
Josef Jarka ze Střílek	práce zamečnická	266 zl
Jan Kolařík ze Zástřizel	18 lavic a práce natěračská	195 zl. 20 kr.
Josef Jadrňák z Nemotic	práce sklenářská	50 zl.
Josef Ludva ze Zástřizel	práce kovářská	55 zl.
celkem		3 004 zl. 76 kr.

Státní okresní archiv Kroměříž.

Pro stavbu školy byl vybrán prostor uprostřed obce na mírném návrší, které bylo třeba předem upravit. Potvrdilo se dřívější tvrzení, že na tomto místě stála kdysi jakási významná stavba. Lidé mluvili přímo o hradu, kde sídlil významný rod pánů ze Zástřizl. Skutečně po zahájení výkopových prací bylo vykopáno mnoho kamenných schodů, kamenný práh do dveří, svazek zrezavělých klíčů a mnoho střepů z nádobí hliněného i kamenného. O hrad zcela jistě nešlo. Mohlo se jednat o zemanskou tvrz, což by jako sídlo zmíněnému rodu nižší šlechty odpovídalo. Ve třicátých letech 20. století při přístavbě školního kabinetu probíhal amatérský archeologický průzkum, ale zde již žádné další nálezy tohoto druhu nebyly učiněny.

Stavba školy probíhala velmi úspěšně. Ještě do zimy byla budova pod střechou, takže vnitřní práce mohly nerušeně pokračovat. 19. srpna 1899 proběhla úspěšně kolaudace, stavba byla úředně uznána a mohla být předána obci. To se stalo slavnostním způsobem v neděli 3. září 1899. Dopoledne se konala slavnostní mše a odpoledne ve 14:30 hodin byla slavnostně vysvěcena P. Antonínem Ošťádem a P. Janem Bergrem.

Celá obec byla vyzdobena, před vstupem do obce stála slavobrána, u níž byli vítáni všichni významní hosté. Průvod žáků školy, občanů i hostů prošel obcí až ke škole. Následovaly slavnostní projevy pana starosty, pana stavitele, pana faráře, žáků (Augustina Žalčíka a Josefy Lukášové) a pana učitele Václava Zdražila. Po svolání třikrát „Sláva“ mocnáři Františku Josefovi I. ujímá se slova učitel Václav Zdražil, pověřený správou školy:

Velectěné shromáždění!

Pan předseda, odevzdávaje mi klíče krásné Vaší budovy, vyslovil přání, bych dítky k radosti a potěše Vaší a ku blahu vlasti a národa vychovával. I slibuji, že chci věrně plnit, co mi zákon nařizuje a k čemu mne přísaha zavazuje. Slibuji, že chci blaho svěřenců svých vždy na paměti míti, by to símě, které z budovy této vycházeti bude, bylo k radosti a potěše svých rodičů, chloubou vlasti, národa a církve, a jednou též podpora státu. Aby se tak stalo, volám z hloubi srdce: “Zdař Bůh!”

První školní rok 1899-1900 byl rovněž zahájen slavnostně, a to Bohoslužbou „Veni, Sanctus Spiritus“ (Přijď, Duchu Svatý) ve stříleckém kostele.

Správcové školy:

Václav Zdražil	zapsal se do historie školy jako její první učitel. Narodil se v roce 1851 ve Skaštitích, působil jako učitel ve Zborovicích, zemřel v květnu 1901. Trpěl delší dobu tuberkulózou, pochován je na hřbitově ve Střílkách.
František Prachař	po smrti Václava Zdražila byl jmenován prozatímním správcem školy (od 20. 5. 1901 do konce školního roku).
Emil Hamrla	narozen 1873 v Litenčicích, svědomitý, na svoji dobu velmi pokrokový člověk. Dosud působil jako podučitel ve Střílkách.
Otmar Zeman	od 1. 4. 1915 do konce školního roku 1914 - 1915.
Antonín Vaněček	od 11. 11. 1915. Pro nedostatek učitelů byl zproštěn vojenské služby.

Další učitelé:

Karla Rédlová (učitelka dívčích ručních prací). Římsko-katolické náboženství vyučovali většinou střilečtí kněží Jan Berger, P. Ošťádal, František Špaček z Roštína, Rudolf Stibor, Jan Hrdlička, Jindřich Konečný

Po celé toto období byla zvolena místní školní rada tohoto složení: Jakub Buš (předseda), Josef Ludva (místopředseda), členové: Josef Kelnar, Václav Zdražil. V listopadu 1905 v doplňovacích volbách byl zvolen členem Jiří Strömer (zástupce velkostatku).

V prvním školním roce 1899-1900 nastoupilo do školy celkem 71 žáků (31 chlapců, 40 děvčat). Kronikář poznamenává, že počet zapsaných dětí byl ještě o 15 vyšší, ale tyto děti bohužel zemřely ještě před nástupem do školy. Vznikl by problém, protože ani při střídavém vyučování by nebylo pro tolik dětí místo.

Začátky nové školy byly velice skromné. Kromě několika nástěnných map nebyly žádné pomůcky a vlastně ani knihovny. Žákovská knihovna měla všeho všudy jen 15 knížek, učitelská pouze 5 (jednalo se o dary). Obec byla zadlužena a jiné zdroje finančních prostředků neexistovaly.

Vyskytly se sice různé potíže, ale šlo vesměs o objektivní překážky dané dobou, často sociálními problémy rodičů. Týkaly se například docházky žáků v letním období, kdy zejména starší žáci (12-14 letí) měli velké absence kvůli polním pracem anebo pro opatrování menších sourozenců. Kromě toho existovaly úředně přípustné tzv. úlevy, kdy určitý počet hodin v některých dnech byli žáci od školní docházky osvobozeni. Úplnou úlevu v návštěvě školy v době 1. 5. - 31. 10. obdrželo 8 žáků.

V zápisech školní kroniky nechybí ani zprávy o zdravotním stavu dětí. Jednalo se většinou o běžné dětské nemoci, do značné míry závislé na ročním období, ale například závěr školního roku 1900-1901 se příliš nevydařil, protože dvě třetiny žáků onemocněly spalničkami.

Budování školy neskončilo jejím slavnostním předáním obci. Například v roce 1908 byl do školy přiveden vodovod. Stalo se tak díky blízkosti lihovaru, od jehož vodovodního vedení byla na náklady obce vybudována asi 60 m dlouhá vodovodní přípojka. Přímo do třídy však byla voda zavedena až v roce 1947.

Na jaře roku 1910 byla zřízena školní zahrada. Obec darovala pozemek o rozloze 3, 10 akrů a potřebné dřevo k ohrazení. Pomologický ústav v Bohonicích daroval 20 zákrsků a ovocnářský spolek v Kroměříži 8 stromků vysokokmenných a ozdobné keře. Na tomto místě lze také vzpomenout, že před školou byla již v roce 1905 postavena socha sv. Jana Nepomuckého. Svým nákladem ji dal postavit Jan Brňák.

Veřejná činnost školy se projevila mimo jiné v pořádání tzv. Dětských dnů na Moravě, což bylo dáno výnosem zemské školní rady v Brně. První taková akce se konala 2. 12. 1912 (byl to výroční den nastoupení císaře Františka Josefa I. na trůn) a vynesla formou sbírky 17 K 16 hal (!). Získané prostředky se odesílaly České zemské komisi pro ochranu a péči o mládež na Moravě. Náplň těchto akcí byla stále stejná: po projevu učitele, který vysvětlil význam Dětských dnů, následovalo vystoupení dětí (básně, zpěv, scénky), po něm pak sbírka mezi žactvem, odpoledne pak v celé obci.

Foto Eduard Dostál (Státní okresní archiv Kroměříž).

Pravidelně se také konaly oslavy jmenin císaře a krále Františka Josefa I. a to vždy 4. října. Na rozdíl od Dětských dnů, které se konaly ve škole, tyto oslavy měly formu slavnostních Bohoslužeb. Konaly se tedy ve stříleckém Chrámu Páně a zúčastnili se jich všichni členové místní školní rady se všemi žáky a učitelem ze zdejší školy. Podobně byla připomínána i památka zesnulé císařovny Alžběty I. Zvláště veliké a slavnostní byly oslavy 60. výročí panování Františka Josefa I., které se konaly 2. prosince 1908.

28. června 1914 došlo v Sarajevu k vražednému útoku na rakousko-uherského následníka trůnu arcivévodu Františka Ferdinanda d'Este s chotí Žofií. Po celé říši se konaly smuteční akce (ve Střílkách byla 4. července sloužena zádušní mše za oběti atentátu). Následující dny směřovaly k válce, která se brzy rozhořela ve válku světovou. Tyto události výrazně poznamenaly také život školy.

Pro nedostatek učitelů začal školní rok 1915 - 1916 až 11. listopadu. Teprve tehdy byl učitel Antonín Vaněček zproštěn vojenské služby a nastoupil jako zatímní správce školy. Návštěva školy způsobovala některým rodinám problémy - školáci museli zastupovat ty, kteří vykonávali vojenskou službu na frontách války. Z celkového počtu 54 žáků bylo 15 otců školáků, kteří konali vojenskou službu. Dalších 10 vojáků byli starší bratři a příbuzní, tedy z 54 žáků byla téměř celá polovina těch, kteří měli někoho z rodiny na frontě. Píše o tom podrobně Antonín Vaněček v příloze školní kroniky nazvané Válečná kronika.

Z Válečné kroniky se dovídáme, že Jakub Buš, předseda místní školní rady a Vincenc Pimek, náměstek starosty, organizovali různé sbírky, při nichž vydatně pomáhali žáci školy. V září 1915 a v červnu 1916 se sbíraly staré vlněné věci. Sbírka byla úspěšná, celkem bylo sebráno 164 kg odložených starých látek. Pro vojáky v poli vyráběly žáčky nátepníčky. Ve prospěch Červeného kříže v Rakousku byly ve škole pravidelné týdenní peněžní sbírky - ty už byly méně úspěšné (za školní rok to bylo necelých 9 K). Podobné sbírky probíhaly mezi občany ve prospěch vdovského a sirotčího fondu. Sbíralo se také ostružinové, malinové a jahodníkové listí pro vojíny na čaj. V letech 1916 a 1917 se tyto sbírky opakovaly, případně vznikaly nové (např. "Vánoce v poli"). Je třeba říci, že finanční sbírky nebyly příliš úspěšné, protože většina občanů mohla stěží z rodinného rozpočtu věnovat.

1918 - 1945

Správcové školy:

1915 – 1916 - 1929 - 1930	Antonín Vaněček
1930 - 1931	Bohuslav Dvořák
1931 – 1932 - 1934 - 1935	Alois Müller
1935 – 1936 - 1944 - 1945	Josef Dostál

Učitelé:

1933 - 1934	Břetislav Klusal
1938 – 1939	Václav Sedláček
1939 - 1940	Adolf Němec

Učitelky ručních prací:

Karla Rédlová, Vincencie Tihelková, Marie Posoldová, Marie Novotná

Místní školní rada:

1920 – 1921 1927 - 1928	František Kelnar (předseda),
1928 – 1929 1932 - 1933	Jakub Bubeník (předseda),
1933 – 1934 1940 - 1941	Augustin Žalčík (předseda), Robert Bránka
1941 – 1942 1945	Antonín Lukáš (předseda), Antonín Liška

Koncem června 1938 byly zahájeny přípravné práce na stavbu kabinetu a dřevníka. Stavělo se vlastními silami, na stavbě pracovali zedníci: Augustin Žalčík, Stanislav Vágner z Chvalnova, nádeníci: František Hložek a František Michna.

Rodičovské sdružení:

Zvoleno 13. ledna 1939. Antonín Lukáš (předseda), František Charuza (místopředseda), František Ptáček, Josef Buš, Jakub Bubeník, Vladimír Šumbera

Před zahájením školního roku 1933 - 1934 přijalo obecní zastupitelstvo žádost o zřízení 2. třídy (škola měla tehdy 61 žáků). Zemský školní úřad souhlasil ovšem s podmínkou, že se najde vhodná místnost.

To se nepodařilo, proto obě třídy byly vyučovány spolu: 1.třídu vyučoval Alois Müller, a to dopoledne, 2.třídu Břetislav Klusal, odpoledne. Tato žádost byla opakována na začátku každého dalšího školního roku a bylo jí vyhověno se stejnými podmínkami. Ty ovšem splněny nebyly nikdy.

Školní rok 1918 - 1919 začal ve znamení končící světové války. Zákopová válka, jak se říkalo její poslední fázi, skončila uzavřením příměří. Československé legie, které vznikly a bojovaly na ruské frontě, se pomalu přesouvaly na dálný Východ, aby se námořní cestou mohly vrátit do vlasti. Zde je třeba poznamenat, že jejich členem byl také zástřizelský občan Jakub Veselý, jehož syn Vojtěch byl žákem 3. oddělení.

Vítězné velmoci (USA, Anglie a Francie) se připravovaly na mírová jednání. Rakousko-Uherská monarchie se rozpadá. Do jednání o novém uspořádání Evropy vstupuje Tomáš Garrigue Masaryk s požadavkem na vytvoření samostatného státu. Jeho nejméně dvě desetiletí trvající zápas o naši samostatnost je úspěšný: velmoci (zejména Wilson, prezident USA, Anglie a Francie) souhlasí. 28.října 1918 shromážděnému lidu na Václavském náměstí v Praze je oznámeno, že skončila vláda Habsburků na českém trůně. Tři století trvající monarchie skončila. V Čechách, na Moravě i na Slovensku zavládlo nadšení.

V každém městě, v každé obci se konaly oslavy, manifestovala se jednota lidu, Masarykovi se provolávala sláva. Vyhlášení československého státu bylo připomínáno také jako mimořádná historická událost Čechů a Slováků. Od doby Velkomoravské říše, tedy po tisíce let, opět dva bratrské národy tvoří nový společný stát.

Ve Střílkách pořádal takovou oslavu spolek Sokol 29. října. Hlavní projev pronesl Antonín Vaněček, proto v Zástřizlech se konala oslava až 30. října. Obecní zastupitelstvo svolalo občany na shromáždění před školou. Ve škole byly mezitím odstraněny pozůstatky a památky na Rakousko-Uhersko. Potom za zpěvu národních písní a za provolávání slávy Masarykovi, legionářům, Wilsonovi a věrným spojencům prošel průvod obcí. Velmi slavný den ve škole byl 21. prosinec 1918, kdy byl slaven příjezd T. G. Masaryka do vlasti. Po proslovu učitele byly předneseny básně Můj kraj, můj ráj a Tatíčku, náš. Zpěvem hymny Kde domov můj a Nad Tatrou byla oslava ukončena.

Nová doba přinesla řadu novostí. Jednou z prvních změn bylo ustoupení od obvyklé každodenní modlitby, již se vyučování zahajovalo. Byla to závažná změna, ale kronikář uvádí, že byla přijata žactvem i občanstvem s klidem. Postupně přicházely další změny. Místo Slabikáře byla zavedena Kožíškova Poupata, rozšířila se žákovská knihovna (193 svazků) a 14. října 1920 zahájila činnost i žákovská čítárna. Žáci četli ve volných chvílích před vyučováním a v poledne. Velký zájem byl o časopisy: Mládí, Úsvit, Zlatá brána, Děti republiky, Mladý svět, Zálesí a Krásy Slovenska.

Nově byli žáci rozděleni do čtyř oddělení (dosud byla tři oddělení). Do vyučování byla zavedena vlastivěda a občanská nauka (2 hod. týdně), ruční práce v 1. - 3. odděl. pro všechny žáky, ve 4. odděl. jen pro chlapce, tělesná výchova pro všechny žáky, pro děvčata v 7. a 8. postupném školním roce nauka o domácím hospodaření s praktickým vařením (2 hod. týdně).

Změnil se pochopitelně i obsah mimoškolních akcí. Pravidelné oslavy narození TGM (7. 3.) a 28. říjen vystřídaly staré mocnářské zvyklosti. Mnohé akce by za předchozích poměrů nepřicházely v úvahu. Za zmínku stojí například 300. výročí bitvy na Bílé hoře (1620), 100. výročí narození K. Havlíčka Borovského (1821), 500. výročí smrti Jana Žižky z Trocnova (1424). V červnu 1924 se zúčastnili někteří žáci přivítání prezidenta Masaryka v Kyjově. Jeli vlakem z Koryčan, ale do Koryčan a zpět z Koryčan samozřejmě pěšky. Podobně v červnu 1928 navštívil Masaryk Kroměříž. Žáci 3. a 4. odděl. se zúčastnili jeho přivítání. Tentokrát se jelo vlakem ze Zdounek, ale do Zdounek a zpět pěšky. Obě vzpomenuté akce proběhly samozřejmě za účasti učitelů.

Mimořádnou událostí byl prázdninový výlet žáků do Prahy. Konal se 2. - 7. července 1922, zúčastnilo se ho 14 žáků 3. oddělení. Místní školní rada poskytla finanční příspěvek, aby se mohli zúčastnit i chudí žáci. Do Brankovic je zdarma odvezl František Brňák a Josef Buš. Žáci si prohlédli Prahu a navštívili Národní divadlo, kde zhlédli hru Jan Hus.

Prázdninové výlety (vždy na začátku prázdnin) byly velmi oblíbené a byly vždy promyšlenou a pečlivě připravenou výchovnou a vzdělávací akcí.

Například v roce 1923 to byl výlet na Radhošť, do Hodslavic, Bystřičku s noclehem na Pustevnách, v roce 1924 zájezd na Slovensko, Bratislava, Děvín, v roce 1925 zájezd do Brna a na Macochu. Těchto větších zájezdů se zúčastňovali žáci 3. a 4. odděl. a vždy to bylo s účastí učitelů.

V zápisech kronikářů jsou zprávy o divadelních hrách, které učitelé nacvičovali s žáky. Dokud nebylo v obci jeviště, konala se divadelní představení ve škole, ale i v těchto podmínkách šlo o akce značně rozsáhlé. Například v roce 1924 ve hře Krakonoš vystupovalo 30 žáků (Krakonoše hrál Eduard Skřivánek - tehdy sedmnáctiletý). Je pozoruhodné, že téměř v každém školním roce byla nacvičena jedna divadelní hra. Svým rozsahem se jim podobaly i některé besídky.

Například k 80. narozeninám prezidenta Masaryka byla velká besídka, které se zúčastnili všichni žáci a 100 dospělých osob. Po projevu učitele vystupovali žáci s přednesem básní, Marie Šónová zpívala sólo "Zpěv Dalibora" za doprovodu houslí a basy atd. Před oslavou proběhla schůze obecního zastupitelstva, na níž mimo jiné bylo rozhodnuto založit v obci hasičský sbor.

Kromě těchto vzpomínkových akcí byla pořádána řada přednášek a osvětových akcí, při nichž se často promítaly tzv. světelné obrazy. Jednalo se nejvíce o cestopisná a zdravotní témata. Je třeba připomenout, že elektrifikace obce proběhla až v roce 1928, proto do té doby byly světelným zdrojem pouze tzv. karbidové lampy (karbidu vápníku se spolu s kyslíkem používalo k řezání kovů apod. a v malé míře také ke svícení – pozn. Z. D.). V polovině 30.let se však objevuje film jako školní pomůcka, ovšem doposud jako film němý (16 mm). V okresních městech byly zřízeny půjčovny školních filmů a školy byly vybaveny projektory pro němý 16 mm film. Tento projektor měla k dispozici střílecká škola a ta jej podle potřeby zapůjčovala do Zástřizel. Ve školním roce 1935 - 1936 byl také zaveden poslech školního rozhlasu. Třilampový přijímač zapůjčoval Josef Dostál. Tak se přímo dověděly děti o obsazení naší republiky německými vojsky. Bylo to 15. března 1939.

Ani škole se nemohly vyhnout smutné události. Například v roce 1936 tragicky zahynul Alois Charuza (11 let). Shodou nešťastných okolností zemřel po střetu s autobusem Antonína Vojtka. Na pohřbu se s ním rozloučil za žáky František Liška a za učitele Břetislav Klusal.

V červnu 1937 zemřel na srdeční vadu Vlastimil Šén, žák 2. oddělení (9 let). Rozloučili se s ním Vlasta Brňáková, za učitele Josef Dostál. K těmto událostem je možno přiřadit i nešťastný osud Františka Šandery, který začátkem roku 1930 odešel do měšťanské školy v Brankovicích. 17. března onemocněl na záškrť a po několika dnech zemřel. Z jiných závažných událostí se připomíná požár domu Antonína Brňáka (č. 22) v lednu 1926. Požár likvidovali hasiči z Chvalnova a ze Střilek, protože v Zástřizle dosud hasičský sbor nebyl. K těmto událostem patří i pokousání tří dětí psy. Protože u psů byla zjištěna vzteklina, byly děti odvezeny do Pasteurova ústavu v Praze. Psi byli utraceni a v obci vyhlášena kontumace psů (zrušena byla asi po třech měsících).

14. září 1937 zemřel prezident Masaryk. 18. září večer konala se na hřišti za školou veřejná smuteční tryzna. V neděli 19. září odjel Josef Dostál s chotí na pohřeb prezidenta do Prahy. V pondělí 20. září večer byla na Cerhově zapálena vatra. Politická situace ve státě i v Evropě se vyhrocovala. 21. 5. 1938 byl náhle povolán ke svému 13. pěšímu pluku do Šumperka Josef Dostál, vrátil se až 20. 6. 1938. Správa školy byla mezitím předána Břetislavu Klusalovi. Napětí se stupňovalo, v září 1938 je opět povolán Josef Dostál a brzy potom také nynější učitel 2. třídy Václav Sedláček. Správou školy byl pověřen František Kopeček z Nitkovic - výuka probíhá současně v obou třídách. Josef Dostál se vrátil 15. října 1938, Václav Sedláček dokonce až 18. listopadu 1938.

Situace vyžadovala změny i ve škole. Zahajuje se branná výchova mládeže (14 - 22 let). Prováděl ji Václav Sedláček každou neděli v 10 – 13 hod. ve škole. Učitelé museli odevzdat prohlášení, že jejich rodiče nepříslušeli k židovskému náboženství nebo k židovské národnosti.

Územní ztráty, které přineslo přijetí mnichovského diktátu, byly také těžkým úkolem pro učitele, jak s tím vším seznámit žáky. Oslava 28. října se v tomto školním roce 1938 - 1939 již nekonala. Obrazy obou prezidentů (TGM a E. Beneše) musely být sundány z čelní stěny. Jejich přemístění na boční stěnu třídy dostatečně vyjadřovalo vztah učitelů k těmto změnám. Ještě těžší dny následovaly. 15. března 1939 obsadila německá vojska okleštěný zbytek státu a byl vyhlášen Protektorát Čechy a Morava. Následovala revize školních knihoven, byly nařízeny oslavy narozenin Adolfa Hitlera (20. 4.). V ten den se neučilo.

Výnosem České školní rady v Brně bylo uloženo všem správám škol, aby počátkem školního roku 1940 - 1941 byly založeny a vedeny nové školní kroniky. Staré školní kroniky musely být zapečetěny a uloženy pod zámek. Řídící učitel Josef Dostál psal od té doby kroniky dvě (novou protektorátní a neoficiálně a tajně tu svoji). Díky tomu máme dnes dvojí obraz doby. Stojí za to porovnat je. Ten pravdivý byl zapsán pochopitelně až po skončení války v roce 1946.

Válka ovlivnila všechno, i začátky vyučování. Vzhledem k povinnostem zatemňování vyučovalo se od 8:45 hod., druhé pololetí od 8.00 hod. (Od dubna 1940 byl zaveden letní čas a platil nepřetržitě, tedy i v zimě.) Vznikly i problémy s vytápěním škol. V roce 1941 byly proto prodlouženy vánoční prázdniny až do 20. ledna, v roce 1942 až do 4. března. V roce 1945 byly prodlouženy do 23. ledna a nakonec na neurčito. To už souviselo s blížící se frontou a koncem války. Problémy se zásobováním potravinami zasáhly i naši obec a naši školu. Proto například od 21. 11. do 20. 12. 1941 proběhla tzv. polévková akce. Bylo vydáno celkem 598 porcí (průměrně 23 porce denně). Potraviny darovala Okresní péče o mládež ve Zdounkách, vařila choť řídícího učitele. Válečnou dobu charakterizovalo také vybudování leteckého krytu před školou. Naštěstí ho nebylo třeba.

Léta 1939-1945 tvoří samostatnou kapitolu našich dějin. Z knihoven bylo vyřaděno mnoho učebnic, byl vydán okamžitý zákaz půjčování knih z žákovské i učitelské knihovny. Obrazy prezidentů Masaryka a Beneše musely být odstraněny i z boční stěny učebny. Škole bylo nařízeno opatřit si vlajku s hákovým křížem a protektorátní vlajku stejných rozměrů (měla tři pruhy: bílý, červený, modrý). V učebnách byly vyvěšeny portréty A. Hitlera a protektorátního prezidenta Emila Háchy. Žáci byli poučeni, jak se k těmto symbolům chovat. Bylo také nařízeno, aby po pádu Varšavy byly vyvěšeny tyto vlajky a měly tak zůstat po dobu 7 dnů. Žákům bylo zakázáno tvořit hloučky cestou do školy a ze školy. Němčina byla zavedena jako nepovinný předmět počínaje 3. postupným ročníkem (2 hodiny týdně). Zakázáno bylo například užívat Nerudovu báseň „Vzhůru již hlavu,národe“.

V roce 1941 bylo nařízeno, aby školní budovy byly označeny písmenem „V“ (Viktoria=vítězství) - „symbol vítězství v boji o novou Evropu“.

Současně byl vydán zákaz půjčování knih ruských autorů. Slovo „vůdce“ se připouštělo spojovat jen se jménem Adolfa Hitlera a psát s velkým „V“ (vyjímečně bylo povoleno jeho užití ve slovech jako např. strojevůdce). Zastavilo se vyučování dějepisu, odstraněny musely být památky na Františka Palackého. Všechny zakázané knihy bylo třeba odevzdat do sběru starého papíru – tj. zničit. Všichni učitelé a členové místních školních rad museli písemně skládat sliby poslušnosti A. Hitlerovi. Od 1. dubna byl ve školách zaveden arijský pozdrav: děti vstanou a vztyčí pravici, když vyučující do třídy vstupuje nebo odchází. Učitel musí tento pozdrav opětovat.

Vlasta Brňáková Letfusová, Zdeněk Dostál.

(Osobní archiv)

Naštěstí válka se vyvíjela jinak, než si Hitler přál. Vánoční prázdniny se pro nedostatek otopu opakovaně prodlužovaly, až od 21. ledna 1945 bylo zavedeno náhradní vyučování. Žáci se dostavili dvakrát týdně do školy a dostali domácí úkoly, které učitelé opravovali. Pravidelné vyučování bylo obnoveno až po velikočních svátcích (tj. 4. dubna 1945), ale už 28. dubna byla škola zavřena. Kolem dokola duněla děla, blížil se konec války. Vyučování bylo zahájeno 15. května 1945.

Škola musela být řádně očištěna, protože se v ní vystřídaly různé armády: maďarská (8. - 9. 3.), německá (30. 4.), rumunská (2. - 6. 5.) a ruská (6. 5. -10. 5.). Maďaři a Rumuni byli ve třídě ubytováni, Rusové zde měli sklad potravin.

Vzpomínka pamětníka:

Bylo mi tehdy 12 let. Vzpomínám si dobře na ten den, kdy mne ráno v ložnici probudil telefon. Ozyval se z vedlejšího pokoje, ale my jsme přece žádný telefon neměli, dokonce v celé obci byl telefon jenom u Šprňů. Zmaten a zvědav jsem vstal, otevřel dveře do pokoje a strnul jsem. V pokoji byli dva němečtí důstojníci u polního telefonu a něco spěšně a hlasitě vyřizovali. V kuchyni byl další voják, ten se právě umýval u umyvadla, jako by byl doma. Když v Brňákové zahradě nad Horkou vybuchl dělostřelecký granát (snad kolem poledne to bylo a byla to rána opravdu jako z děla) rychle se sebrali a všichni, bylo jich asi šest, sedm, odtáhli směrem k Matuškovému mlýnu. Nejen Němci, také Rumuni si vybrali školu ke své zastávce. To už bylo více vojáků, ale Rumuni byli naši osvoboditelé. Zdrželi se krátce, ubytovali se ve třídě, avšak jejich velitelé si zřídili svoji kancelář také v našem obývacím pokoji. Dodnes si pamatuji, že na dveřích z kuchyně do pokoje byl přilepen nápis: INTRAERA OPRITA. Asi to znamenalo VSTUP ZAKÁZÁN.

Zdeněk Dostál

1945 – 1961

Řídící učitel (od r. 1953 ředitel): 1945-1961 - Josef Dostál

Učitelé:

Jaroslava Novotná z Chvalnova (v roce 1950 přešla do Střílek), ThDr. František Hrdlička (do škol. roku 1949 - 1950), Karel Doležel, farář z Chvalnova (78 let - škol. rok 1950 – 1951; 1960 - 1961)

Místní školní rada:

1946	František Hložek (předseda a pokladník), Stanislav Kelnar
1946	Stanislav Kelnar (předseda) - Fr. Hložek se odstěhoval), Emil Skřivánek (místopředseda), Josef Dostál (člen)
1947	Stanislav Kelnar (předseda), Emil Skřivánek (místopředseda), Josef Dostál (jednatel)

Sdružení rodičů a přátel školy (SRPŠ):

1948	Stanislava Ševčíková (předsedkyně), Josef Dostál (jednatel a pokladník)
1950	Ondřej Ševčík (předseda), Bohumil Hladík (místopředseda), Stanislav Kelnar, Josef Dostál
1951	Bohumil Hladík (předseda), Marie Krejčí, Žofie Ludvová, Vojtěch Šumbera, Josef Dostál
1955	Eduard Valenta (předseda), František Brňák (místopředseda), Jiří Bránka, Anna Bittnerová, Josef Dostál
1960	Eduard Valenta (předseda), Libuše Adamčíková, Anna Bittnerová, Růžena Kolaříková, Josef Dostál

Co nového se ve škole vybudovalo:

1945	Škola dostala rozhlasový přijímač Telefunken, zabaven po Němcích.
1947	Instalace vodovodu ve třídě.

1949	Zakoupen promítací přístroj OP 16 mm film (zatím němý).
1951	Třída vybavena novým školním nábytkem (zaplatil MNV), staré lavice sloužily více jak 50 let.
1954	Ve třídě a v bytě byly položeny parkety, byly postaveny nové ploty kolem školní zahrady a kolem dvora.

První poválečný školní rok 1945 - 1946 začal 3. září 1945. Školu navštěvovalo tehdy 26 žáků, ale vyhlídky do budoucnosti nebyly v tomto směru dobré. V druhé polovině 50. let klesl tento počet na 17 - 18 žáků.

Významné politické změny, k nimž došlo po skončení války a zvláště po únorových událostech roku 1948, se projeví i ve školství. 24. dubna 1953 byl vydán školský zákon, který začíná těmito slovy: "Pro socialistickou společnost, kterou budujeme, musí naše škola vychovávat všestranně rozvitě a dokonale připravené nové socialistické občany - dělníky, rolníky a inteligenci." Tímto zákonem se zaváděla nová organizace školství. Základním článkem se staly osmileté střední školy. V místech, kde nebyly pro jejich zřízení podmínky, mělo být zřízeno pouze pět postupných ročníků s označením národní škola. To byl případ Zástřizel a tak se stalo, že žáci 6. - 8. postupného ročníku museli v příštím školním roce přejít na tzv. osmiletku do Střílek (vyšším stupněm byla tzv. jedenáctiletka – pro nás ve Zdounkách). A tak z naší školy odešli tehdy žáci 5. postupného ročníku: Eduard Valenta, Alena Brňáková, Libuše Kocourková, Vojtěch Šumbera, Zdeněk Vaňatka, Jana Hladíková. V roce 1959 Zdeněk Bránka, Vadimír Hána, Antonín Šimek, v roce 1960 Karel Adamčík, Miroslav Brňák, Josef Miškář, Jaromír Valenta, Hana Brňáková.

Vyučování probíhalo celkem nerušeně. Přicházely nové učebnice: Vlastivěda pro 3. post. ročník, Živá příroda pro 4. post. ročník, Obrázky z dějin pro 4. post. ročník. Poprvé měl každý postupný ročník samostatnou učebnici. Pořádají se besídky, oslavy významných výročí (28. říjen naposled v roce 1947), nově se slavila výročí Velké říjnové socialistické revoluce. Poprvé se konalo slavnostní rozsvícení vánočního stromu před školou (18. 12. 1949) a v březnu 1950 dokonce bylo připomenuto 100. výročí narození našeho prvního prezidenta T. G. Masaryka.

Organizují se školní výlety na Buchlov, do Brna, na Macochu, do Tišnova, na Perštějn, Vranov apod.

Významnou událostí v životě obce byla oslava 50. výročí založení školy. Konala se 26. června 1949. Zahájil ji Stanislav Kelnar, předseda místní školní rady. Po něm promluvil a za první žáky zavzpomínal Jan Mrkal. Pak se ujal slova ředitel školy Josef Dostál. Připomněl význam školy v přípravě venkovského člověka pro život, vzpomněl na poměry v obci na konci 19. století a na význam rozhodnutí představitelů obce postavit v obci školu. Ocenil práci svých předchůdců učitelů, kteří ve velmi obtížných podmínkách pro učitelskou práci vychovávali své žáky, aby se v životě uplatnili. Všichni se také věnovali činnosti mimoškolní, zvláště kulturní. Byly to desítky divadelních představení dobré úrovně, desítky přednášek, besídek a jiných akcí. Učitelé byli činní také v obecní samosprávě a i v ní vykonali kus prospěšné práce.

Oslava byla úspěšná. Uvádí se, že celkový počet účastníků oslav (asi 300) vyjadřuje zájem občanů a hostů o svoji školu. V kronice je zaznamenáno, že se napeklo 12 dortů, hromady drobného cukroví a 300 obložených chlebíčků.

Čistý zisk byl 26.075, 70 Kč. Jednomyslně bylo rozhodnuto zakoupit pro školu filmový promítací přístroj. To se brzy realizovalo, a tak vyučování bylo často provázeno promítáním školních naučných, ale i zábavných filmů. Filmy zdarma zapůjčovala Okresní půjčovna školních filmů v Kroměříži.

Školní rok 1950-1951 byl zahájen 1. září a stalo se to mimořádně slavnostně. Pozváni byli všichni představitelé veřejného života v obci i celá veřejnost. Žactvo šlo průvodem přes celou obec v čele se standartou „S radostí do nové práce“. Slavnost byla zahájena v 10 hodin slavnostní relací školského rozhlasu. Přítomní vyslechli projev ministra školství Zdeňka Nejedlého, potom mluvil ředitel školy a zástupce Pionýrské organizace Ludmila Lišková. Recitací a Písni práce byla slavnost ukončena. Přítomno bylo jenom 14 osob, protože za krásného počasí mají lidé plné ruce práce na poli.

V rámci budování jednotné organizace mládeže byl i na naší škole založen pionýrský oddíl. V jeho vedení se vystřídali: Zdeněk Dostál, studující 8. třídy gymnázia v Kroměříži, Vlasta Karasová, Ludmila Lišková, žákyně 10. třídy jedenáctileté školy ve Zdounkách, Helena Ptáčková, žákyně jedenáctileté školy ve Zdounkách, Olga Bubeníková, žákyně vyšší zdravotní školy v Kroměříži. Kronika uvádí, že tyto změny (jakož i další novinky zaváděné po únoru 1948) byly veřejností přijímány zjevně chladně. Svědčí o tom i tento příklad lidové tvořivosti: “Děda Mráz není náš, je to ruský šmelinář, náš je svatý Mikuláš.”

Novinkou bylo i hodnocení nejlepších žáků. Ve školním roce 1950 - 1951 byli vyhodnoceni nejlepší žáci, z každého oddělení jeden, a to: 1. oddělení - Zdena Skřivánková, 2. oddělení - Jana Hladíková, 3. oddělení - Jindřiška Procházková, 4. oddělení - Stanislav Ludva, 5. oddělení - všechny 3 žákyně: Ludmila Lišková, Drahomíra Damborová a Jarmila Příkopová. Všichni dostali knihu.

Na závěr školního roku 1952 - 1953 byl připravován zájezd do Bratislavy. Všichni se velmi těšili, jenže z něho sešlo. 1. června 1953 byla totiž vyhlášena měnová reforma, která krutě postihla mnoho lidí. Kromě minimálního peněžního základu, který se měnil v poměru 1:5 se ostatní částky měnily v poměru 1:50. Na zmíněný zájezd poskytlo Sdružení rodičů a přátel školy 7 412,70 Kč. Tuto částku měl již u sebe v hotovosti ředitel školy. Ta byla vyměněna v poměru 1:50, takže škola dostala pouze 146,20 Kč a tak očekávaný výlet se v tomto roce nemohl konat.

Počet žáků se v každém dalším roce pohyboval na hranici, za níž by úřady školu uzavřely. Výuka a mimoškolní akce však pokračovaly. 6. června 1954 se slavil na hřišti za školou Mezinárodní den dětí. Na programu byl i tanec Česká beseda, kterou nacvičily Anna Hladíková a Marie Krejčí. Sdružení rodičů a přátel školy uspořádalo v únoru 1955 ostatkovou zábavu, z níž získané prostředky (982 Kčs) byly věnovány na celodenní autobusový zájezd do Brna a okolí. 28. března 1955 byl poprvé slaven Den učitelů, v červenci 1956 byla opravena fasáda školy a komíny. Ve školním roce 1958 - 1959 se škola zúčastnila okrskového kola STM (soutěž tvořivosti mládeže - pozn. Z. D.), v němž kresby tří žáků naší školy byly oceněny: Antonín Šimek 100 Kč, Jaromír Valenta a Karel Adamčík po 20 Kč.

Přišel však školní rok 1960 - 1961, do školy nastoupilo 14 dětí. Bylo jasné, že se školou to nedopadne dobře. Proto zápis posledního školního roku zástřizelské školy uvádím téměř doslovně, jak byl zapsán ve školní kronice.

Školní rok 1960-1961 - 62. od založení školy a poslední.

Poslední školní rok v Zástřizlech jsme zahájili slavnostně ve čtvrtek 1. září 1960 (tehdy jsme ovšem nevěděli, že zahajujeme poslední školní rok). Vyslechli jsme slavnostní projev dr. Františka Kahudy, ministra školství, a potom jsem promluvil já, učitel. Sešlo se všehovšudy 9 lidí.

Počet žactva a jeho rozdělení:

	Chlapci	Děvčata	Celkem
1. oddělení	-	2	2
2. oddělení	1	4	5
3. oddělení	1	3	4
4. oddělení	1	-	1
5. oddělení	-	1	1
Na začátku školního roku	3	10	13
Během školního roku přistoupili	1	+1	+2
Během školního roku vystoupili	-	-1	-1
Na konci školního roku	4	10	14

Během roku přistoupil Jan Andryšek, žák 4. post. roč. (otec lesník, přistěhoval se 31. 10. 1960 do Zástřizel z Dražůvek, okres Hodonín). Eva Bittnerová, žákyně 5. post. roč., se odhlásila dne 11. 9. 1960 do zvláštní školy při psychiatrické léčebně v Kroměříži (epilepsie), ale už 5. 10. se vrátila zpět.

Počátkem školního roku 1960 - 1961 učili jsme podle nových učebních osnov, a to zatím jen v 1. postupném ročníku (ostatní post. roč. budou přecházet na nové osnovy postupně).

Prváčci dostali tedy nové učebnice: Živou abecedu (Jarmila Hřebejková a kol.), Slabikář (detto) a Početnice (Dr. G. Kníže a kol.). Učebnice byly krásně vypraveny, plny obrázků – a splnily tedy dávné přání učitelstva, aby dětem byly dávány do rukou jen krásné knihy. To se nám učilo podle takových učebnic! A hlavně všechny děti dostaly letos učebnice – zdarma!

Podle rozhodnutí vlády č. 344 ze dne 23. dubna 1960 dostávali totiž všichni žáci školní potřeby a učebnice počínaje školním rokem 1960 - 1961 zdarma. Tento dar republiky našim dětem a studující mládeži představoval v celostátním měřítku 500 milionů Kč a těchto 500 milionů zůstane každoročně rodičům v kapsách. V našich skromných poměrech projevily se tyto náklady za celý školní rok takto:

školní potřeby pro 14 žáků	505, 43 Kčs
33 nových učebnic	240, 35 Kčs
Úhrnem	751, 78 Kč

Není divu, že rodiče přijali toto nařízení s velkým uspokojením. Školní potřeby jsme odebírali v místní Jednotě, učebnice dodávalo Státní pedagogické nakladatelství prostřednictvím školského odboru ONV.

Žáci 1. a 2. post. roč. utvořili oddíl Jisker. V minulém školním roce vedly Jiskry žákyně osmileté střední školy ve Střílkách. Po nedobrych zkušenostech s dívkami 7. - 8. post. roč. jsem nechtěl, aby se chyby znovu opakovaly, zůstaly tedy naše Jiskry bez vedoucího, jen já jsem je příležitostně a podle potřeby pozval občas na schůzku.

V pionýrském oddílu bylo všech 7 žáků 3. -5. post. roč. Vedoucí byla opět Helena Ptáčková, žákyně 11. třídy jedenáctileté střední školy ve Zdounkách.

Schůzky bývaly v úterý odpoledne, ale bohužel velmi nepravidelné. Helena Ptáčková byla sice dobrá a oblíbená vedoucí, ale tak zaneprázdněná školními povinnostmi a přípravami ke zkouškám, že náš PO byl prakticky bez vedoucího.

Dne 6. listopadu 1960 složilo 5 žáků 3. a 4. post. roč. při oslavě 43. výročí VŘSR pionýrský slib.

Předsedou Sdružení rodičů a přátel školy při národní škole v Zástřizlech byl opět zvolen Eduard Valenta, zemědělec, bytem v Zástřizlech č. 17.

Členy výboru byli zvoleni Libuše Adamčíková, Anna Bittnerová, Růžena Kolaříková a Josef Dostál, učitel. Revizory účtů byli zvoleni Drahomír Martin a Marta Osohová. Členské schůze byly dvě - ustavující schůze dne 13. 11. 1960 a schůze dne 13. ledna 1961. Dne 25. 6. 1961 pořádalo SRPŠ celodenní autobusový zájezd.

Podle závěrečné klasifikace na konci školního roku jeví se prospěch a chování žactva takto:

	1. st.	2. st.	3. st.	4. st.	5. st.
český jazyk	-	9 (64%)	4 (28%)	1 (7, 2%)	-
ruský jazyk	-	1 (33 %)	2 (66 %)	-	-
matematika	3 (21 %)	6 (42 %)	3 (21 %)	2 (14 %)	-
celkový prospěch	5 (35 %)	3 (21 %)	4 (28 %)	2 (14 %)	-
chování	všech 14 žáků velmi dobré (t. j. 1. st. 100 %)				

Státní okresní archiv Kroměříž.

Zdalo by se tedy, že s chováním našeho žactva je všechno v nejlepším pořádku. A není tomu tak. Chování našich dětí, a zvláště mládeže starší a dospívající, vzbuzuje nejvážnější obavy. Už u těch nejmenších dětí pozorujeme, že nejsou vedeny k odříkání a šetrnosti, že jejich vůle bývá často v rodinách vůlí rozhodující. Děti neuvěřitelně utrácejí a mlsají, jsou hašteřivé, zlobivé a neukázněné, předčasně dozrávají.

Tři naši žáci střílecké osmiletky dostali se před soud mladistvých, protože rozmontovali cizí auto a součástky rozkrádali. Ve Střílkách se utvořila tlupa výrostků, která déle než rok vykrádala hostince a prodejny ve Střílkách a v okolí, zvláště měli spadeno na stříleckou školu, tu ukradli peníze, tu fotoaparát, různé přístroje apod. V únoru byla tlupa odhalena, veřejné soudní přelíčení bylo ve Střílkách v kinosále. Máme z toho těžkou hlavu.

15. 12. 1960 byl schválen nový školský zákon s platností od 1. února 1961 už třetí od roku 1945. Mění se i název školy: Původní název Národní škola v Zástřizlech se mění na Základní devítiletá škola - 1. - 5. ročník – v Zástřizlech.

Péče o zdraví a zdravotní stav žáků:

Dne 5. 10. byli žáci očkovaní (1. a 3. post. roč.) proti záškrtu a tetanu.

Dne 17. 10. bylo 10 žáků na prohlídce chrupu v OÚNZ v Kroměříži.

Dne 19. 10. byla lékařská prohlídka žáků na zdrav. středisku ve Střílkách.

Dne 9. 11. dostali žáci 1. post. roč. 2. injekci proti tetanu.

Dne 11. 11. tuberkulinová zkouška žáků 1. post. roč.

Dne 23. 11. bylo 5 žáků 2. post. roč. očkováno proti neštovicím.

Dne 13. 4. očkovány všechny děti proti obrně.

Dne 24. 5. byli žáci 1. post. roč. očkováni 3. injekcí proti tetanu.

Dne 1. 6. všichni žáci očkováni proti obrně - potřetí.

Dne 8. 6. provedena prohlídka chrupu žáků ve třídě.

Dne 3. 7. 4 žáci na ošetření chrupu v Kroměříži.

Z epidemií objevily se letos plané neštovice, kromě toho vyskytlo se několik případů angíny a nachlazení. Božena Fialová, žákyně 2. post. roč., byla v okresní nemocnici se zánětem středního ucha a Blaženě Kelnarové, rovněž žákyni 2. post. roč., odňali v nemocnici nosní mandli. Eva Bittnerová, která dobrovolně opakovala 2. post. roč., měla ve škole třikrát záchvat padoucnice, u Marty Osohové, žákyně 3. post. roč., objevila matka teprve v minulém školním roce, že nevidí na levé oko, Jaromír Vaňatka, žák 3. post. roč., nerozezná červenou barvu.

Oslavy a veřejná vystoupení:

V neděli dne 6. listopadu odpoledne byla ve škole veřejná oslava 43. výročí Velké říjnové socialistické revoluce. Po proslovu učitele vystoupili žáci s pásmem poezie, písní a scének. Nakonec jsme promítli barevný dokumentární sovětský film Světlo října. Na slavnosti bylo 33 dospělých a 36 dětí.

V neděli dne 12. března odpoledne jsme ve škole veřejně oslavili Mezinárodní den žen (8. březen). Po proslovu Bohumila Hladíka, předsedy MNV, žáci přednášeli, zpívali, tančili a předvedli řadu veselých výstupů. Nakonec jsme promítli řadu diapozitivů ze života žáků naší školy. Diapozitivy připravil podle vlastních fotografií Zdeněk Dostál (jsou uloženy v archivu při obecní kronice). Na oslavě bylo 53 dospělých a 33 dětí. Na dobrovolném vstupném se vybralo 130 Kč.

V neděli dne 18. června jsme pořádali na novém výletišti u č. 31 dětské radovánky na oslavu Mezinárodního dne dětí (1. červen). Žáci předvedli tělocvičná čísla, žertovné závody, zápas v odbíjené apod. Na výletišti bylo kolo štěstí, střelnice (zařídili a vedli svazarmovci) a jiné atrakce. Počasí nám tentokrát přálo a tak se nám alespoň poslední dětské radovánky vydařily... Na výletišti bylo 75 dospělých a 38 dětí. Na dobrovolném vstupném, v zábavných podnicích a na darech (výbor žen 120 Kč a lidová myslivecká společnost 180 Kč) se vybralo celkem 1. 323, 75 Kč. Z čistého zisku 770 Kč věnovali jsme 687, 20 Kč na úhradu celodenního autobusového zájezdu (viz dále!).

Film:

Ve školním roce 1960 – 1961 promítali jsme žákům ve škole tyto filmy:

1. Dne 25. září český film Zpívající pudřenka.

2. Dne 6. listopadu barevný sovětský dokumentární film Světlo října.
3. Dne 11. prosince barevný sovětský film Volání dálných světů.
4. Dne 8. ledna pásmo Chaplinových grotesek nazvané Poutník.
5. Dne 5. března českou barevnou pohádku Princezna se zlatou hvězdou na čele.
6. Dne 30. dubna český film Práče.
7. Dne 28. května barevnou českou veselohru U nás v Mechově.
8. Dne 2. července na zakončení školního roku barevnou českou pohádku Dařbuján a Pandrhola (podle Jana Drdy)

Jak jsme pomáhali republice a našemu JZD:

Ve školním roce 1960 - 1961 nasbíralo 14 žáků naší školy 78 kg starého papíru, 230 kg železa, 15 kg barevných kovů, 32 lahví od stolního oleje, 24 kg šípků a 63 kg žaludů.

14 žáků ušetřilo celkem 2. 036, 85 Kč (1 žák průměrně 145, 4 Kč) a umístilo se na 19. místě mezi 92 národními školami okresu. Každý žák měl vlastní vkladní knížku státní spořitelny.

Úhrnem odpracovali žáci 176 hodin (1 žák průměrně 12, 5 hod.), z toho 130 hodin v JZD (přetrhávání, třídění a svazečkování ředkvičky) a 46 hodin na úpravě okolí školy apod.

Soutěž tvořivosti mládeže:

Dne 23. února zúčastnili se žáci 1. a 2. post. roč. okrskového kola STM ve Střílkách a předvedli zdramatizovanou lidovou pohádku O šídlu, kohoutu, kačeru a houseru.

Výtvarnou část STM jsme obeslali 15 vybranými výkresy - všechny byly provedeny krycími temperovými barvami – z nichž byly oceněny v okresní soutěži a octly se v seznamu vítězných prací tyto výkresy:

1. Jaroslav Vrba, 23. post. roč., Tři medvědi
2. Blažena Kelnarová, 2. post. roč., Náš kohout
3. Jan Andryšek, 4. post. roč., Tři zlaté vlasy děda Vševěda

Výlety:

V neděli dne 25. června pořádalo Sdružení rodičů přátel školy celodenní autobusový zájezd do Gottwaldova (prohlídka vnitřního města a obchodního domu), do Lešné (prohlídka zoologické zahrady a zámku), Luhačovic (přehrada, střed lázní), Uherského Brodu (Muzeum J. A. Komenského) a Buchlovic (prohlídka zámku). Zájezdu se zúčastnilo 27 dospělých a 20 dětí.

Pro děti byl zájezd úplně zdarma, dospělí platili 12 Kč (z toho téměř 6 Kč připadlo na vstupné do prohlížených objektů).

Co nového jsme v tomto školním roce vybudovali:

Nic. Zástřizelská škola se zruší...Ve školním roce 1961 - 1962 budou děti chodit do Střílek. Proto ONV škrtl částku 30.000 Kč, kterou jsme měli přidělenou na rok 1961 a za kterou jsme měli o prázdninách roku 1961 strhnout staré nehygienické záchody a vybudovat moderní splachovací záchody podle již schválených plánů a rozpočtů. Akce byla plánovaná na dva roky: kanalizace a odpadová jímka byly provedeny už v roce 1960 a letos měly být práce dokončeny. Škoda. Škola se zruší ...

Zrušení školy

Výnos školského odboru ONV v Kroměříži ze dne 13. 7. 1961. Protože malý počet žáků odporuje zákonným předpisům, zrušuje se od 1. 9. 1961 ZDŠ s 1. - 5. postupným ročníkem v Zástřizlech a žáky školy přidělujeme do ZDŠ ve Střílkách.

Rozloučení:

A tak stojím jako učitel a kronikář této školy před smutnou povinností: zaznamenat poslední okamžiky zástřizelské školy a rozloučit se s ní.

Josef Dostál, poslední učitel školy.

(Osobní archiv)

Vím, v obci je málo dětí a není naděje, že se tento stav zlepší. Avšak i kdyby zde bylo dost žáků, k likvidaci jednotřídek a málotřídních škol vůbec muselo a musí dojít v zájmu lepší výchovy a hlavně výuky venkovských dětí. To všechno vím. Vždyť sám jsem vždycky zastával názor, že nejlepším řešením málotřídařské bídy je zrušení málotřídních škol. A přece ... A přece je mi zástřizelské školy líto.

Nedivte se, jsou zde příliš silné osobní a citové vztahy. Učil jsem v Zástřizlech 26 let, víc než čtvrt století jsem býval v zástřizelské škole a sžil a srostl jsem s prostředím tak, jak žádný učitel přede mnou. Strávil jsem tu s rodinou nejkrásnější léta života, prožili jsme tu chvíle veselé i smutné, okamžiky idylického klidu i události bouřlivé a převratné. Hodně se škola změnila za mého působení, měl jsem ctižádost vybudovat z ní jednu z nejkrásnějších a nejlépe vybavených jednotřídek.

Plných 62 let sloužila zástřizelská škola obci, dvě generace se vystřídaly mezi čtyřmi stěnami její třídy, sta a sta žáků a slušná řádka učitelů a učitelek se tu vyměnila. Myslím, že kdyby se zvažilo, co škola pro obec znamenala a co všechno učitelé pro veřejnost vykonali, myslím, že by škola i učitelé čestně obstáli a že by obec mohla být spokojena.

Tečka za posledními řádky této kroniky znamená tedy tečku za dosavadní historií zástřizelské školy. Ba víc! Uzavřela se vlastně velká kapitola starého života. Života, který se už nikdy nevrátí, který by byl za dnešních poměrů anachronismem a začínáme kapitolu novou, radostnější. Plány a perspektivy jsou velkolepé. Kéž se všechna naše přání a sny brzy vyplní!

A na konci zaznamenám na památku jména žáků, kteří chodili do naší školy poslední:

1. Miroslava Kolaříková	1. post. roč.
2. Věra Martinová	1. post. roč.
3. Jaroslav Vrba	2. post. roč.
4. Libuše Adamčíková	2. post. roč.
5. Božena Fialová	2. post. roč.
6. Blažena Kelnarová	2. post. roč.
7. Růžena Kolaříková	2. post. roč.
8. Jaromír Vaňatka	3. post. roč.
9. Ludmila Miškářová	3. post. roč.
10. Věra Miškářová	3. post. roč.
11. Marta Osohová	3. post. roč.
12. Jan Andrýsek	4. post. roč.
13. Oldřich Vrba	4. post. roč.
14. Eva Bittnerová	5. post. roč.

Státní okresní archiv Kroměříž.

Sbohem, zástřizelská školo!

Buďte sbohem, děti!

V červenci 1961 zapsal Josef Dostál, poslední učitel zástřizelské školy.

PŘÍLOHA 1

Správcové školy, řídící učitelé, ředitelé:

Václav ZDRAŽIL (1899 - 1901)	Zapsal se do historie naší školy jako první její učitel. Narodil se r. 1851 ve Skašticích. Působil zde nedlouho - trpěldelší dobu tuberkulózou. Zemřel 16. 5. 1901, pochován je na hřbitově ve Střílkách.
František PRACHAŘ (1901)	Po smrti Václava Zdražila jmenován prozatímním správcem školy.
Emil HAMRLA (1901 - 1915)	Narodil se v Litenčicích. Byl to čestný člověk a svědomitý učitel. Na svoji dobu byl velmi pokrokový.
Otakar ZEMAN (1915)	Krátké působení dané personálními problémy v důsledku 1. světové války.
Antonín VANEČEK (1915 - 1930)	Pro nedostatek učitelů byl zproštěn vojenské služby. V r. 1915 nastoupil jako zatímní správce školy. V roce 1930 byl ustanoven definitivním učitelem při šestitřídní škole v Krhové u Val. Meziříčí.
Bohuslav DVOŘÁK (1930 - 1931)	V r. 1930 ustanoven zatímním správcem školy, současně vypsáno konkursní řízení na volné místo učitele a správce školy. Bylo uděleno Aloisi Müllerovi, zatímnímu správci školy v Šelešovicích.
Alois MÜLLER (1931 - 1935)	Narozen 8. 5. 1900 ve Zborovicích. Počátkem roku 1918 musel opustit učitelský ústav a nastoupit na vojnu. Na italském bojišti byl zajat. V Itálii vstoupil čs. domobranecké armády. V září 1919 byl propuštěn, dokončil studium. V roce 1935 přešel na školu do Těšánek u Zdounek.

Josef DOSTÁL (1935 - 1961)	Narozen 1905, působil ve Zborovicích, Troubkách, Pravčicích, Počenicích, Břestě, Zdounkách, Těšánkách. Byl posledním učitelem zástřizelské školy. Po jejím zrušení byl ředitelem školy v Cetechovicích. V roce 1965 ukončil svoji aktivní učitelskou činnost. Zemřel v roce 1992, pochován je i se svojí manželkou na Lesním hřbitově ve Zlíně.

Učitelé školy:

Karla Rédlová (1901) - dívčí ruční práce

P. Jan Berger (1901 - 2) - řím. kat. náboženství

P. František Špaček (1902 - 7)

P. Rudolf Stibor (1907 - 10)

P. Jan Hrdlička (1910 - 12)

P. Jindřich Konečný

Břetislav Klusal (1933 - 38) - učitel 2. třídy

Marie Posoldová (1935) - dívčí ruční práce

Václav Sedláček (1938 - 9) - učitel 2. třídy

Emil Kopeček (1938 - 9) - krátké zastupování V. Sedláčka a J. Dostála

Adolf Němec (1939 - 41) - učitel 2. třídy

ThDr. František Hrdlička (1940 - 50) - řím. kat. náboženství

Jan Štěpánek (1940) - duchovní církve česko-morav. z Morkovic

Olga Storzerová (1942 - 43) - učitelka 2. třídy (z Lísek)

Jaroslava Novotná (1945 - 50) - ruční práce (z Chvalnova)

P. Karel Doležel (1950 - 61) - řím. kat. náboženství (farář z Chvalnova)

PŘÍLOHA 2

Vzpomínka pamětníka:

Jsem vnukem Jakuba Buše, tehdejšího zástřizelského starosty, který stál u zrodu naší školy. Náš stařeček, jak jsme mu říkali, pocházel z Dobročkovic, obce nedaleko Bučovic (dnes okres Vyškov). Přiznal se do Zástřizel někdy v 80 .letech 19. století. O jeho starostování a o počátcích školy vím jenom z vyprávění rodičů. Jak děti musely chodit pěšky do školy ve Strílkách, jak to bývalo těžké zvláště v zimě a také o tom, jak moc žáků tehdy bylo, že se skoro všichni do jedné třídy nové školy nevešli.

Já jsem začal chodit do školy v roce 1938. V prvním oddělení nás bylo sedm: Horymír Ptáček, František Zatloukal, Cyril Žalčík, Stanislav Šón, Stanislav Šušlík, Věra Ludvová a já. 1. – 4 .odděl. vyučoval pan řídící Dostál, náboženství pan František Hrdlička, střílecký farář. Ve třídě byly tři řady lavic. My prváčci jsme seděli v prvních lavicích, 2. - 4. odděl. v lavicích za námi. 5. - 8. odděl .mělo vyučování odpoledne. Moc si toho nepamatuji, ale vím, že ve třídě existovala jakási imitace obchodu a my jsme se tam učili nakupovat. Měli jsme pozdravit, vybrat si zboží, zaplatit a nezapomnět poděkovat. Líbilo se nám to. Také si vzpomínám, že panu řídícímu se nelíbilo, když někdo přinesl do školy prak nebo nějakou jinou dětskou zbraň. A tak nám je sbíral a vracel až na konci školního roku.

Do zástřizelské školy jsem chodil 4 roky, pak jsem nastoupil na měšťanskou školu do Brankovic také na 4 roky, ale 5.ročník jsem absolvoval na měšťanské škole v Koryčanech.

Břetislav Buš (nar. 26. 2. 1932)

OBSAH:

ÚVOD.....	2
1898 - 1918	4
1918 - 1945	10
1945 – 1961.....	18
PŘÍLOHA 1 - učitelský sbor	31
PŘÍLOHA 2 - vzpomínka pamětníka	33

POUŽITÉ PRAMENY:

Kronika školní 1898 – 1949, SOA Kroměříž, B – e 112 i. č.1

Školní kronika 1950 - 1960, SOA Kroměříž, B - e 112 i. č.3

Děkuji Státnímu okresnímu archivu v Kroměříži za ochotné zpřístupnění pramenů a fotografických příloh k této práci.

PhDr.Zdeněk Dostál

Foto Zdeněk Dostál

Zpracoval: PhDr. Zdeněk Dostál

Jazyková korektura: Mgr. Jitka Dostálová

Grafická úprava: Mgr. Veronika Dostálová

2015